

NGJS Nieuwsbrief

oktober 6, 2022

2022, nummer 3

joodsestudies.nl

De NGJS Nieuwsbrief

Een manier voor Joodse Studies-geleerden om contact te houden en up-to-date te blijven!

In deze nieuwsbrief

- * [NGJS jaarlijkse conferentie](#)
- * [CfP: Medieval Afterlife of Hellenistic Judaism](#)
- * [Boekpresentatie: Overcoming Dichotomies](#)
- * [Nieuwe boeken](#)
- * [Joodse studies proefschriften](#)
- * [Een blik terug op...](#)
- * [Vanuit het bestuur](#)
- * [Algemene nieuws en vacatures](#)

Het Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën (NGJS)

Heeft u vragen, ideeën of andere suggesties voor het Bestuur? Stuur dan een e-mail naar onze secretaris,

Dr. Eric Ottenheijm:
[H.L.M. Ottenheijm@uu.nl](mailto:H.L.M.Ottenheijm@uu.nl)

E-mail ons uw nieuws over lezingen, conferenties, calls for papers en nieuwe MA en PhD scripties!

Nieuwsbrief geredigeerd door
Dr. Ortal-Paz Saar:
o.p.saar@uu.nl

The Middle Eastern Turn in Jewish Studies

Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën

rijksuniversiteit
groningen

Dutch Association of Jewish Studies
Conference 2022

De jaarlijkse conferentie van het Nederlands Genootschap voor Joodse Studiën zal op woensdag, 2 november 2022, 10.00-18.00, plaatsvinden bij de RUG, Oude Boteringestraat 38, Groningen. Het thema dit jaar is "The Middle Eastern Turn in Jewish Studies".

De laatste jaren bloeit het onderzoek naar Joden en jodendom in de context van het Midden-Oosten. Dit onderzoeksgebied heeft talloze nieuwe onderzoekslijnen geopend, die enkele van de belangrijkste veronderstellingen die het veld domineren hebben uitgedaagd. Die uitdagingen omvatten de complexiteit van Joodse ervaringen en identiteiten in het Midden-Oosten, de geschiedenis en conceptualisering van de term 'Arabische Jood', Joodse transnationale netwerken, Joden en oriëntalisme, Zionisme en Joodse oppositie tegen het Zionisme, parallellen en verbanden tussen Joodse en islamitische reformistische bewegingen, de relatie tussen Joden en kolonialisme, en de Holocaust in de context van het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Hoewel deze 'wending in het Midden-Oosten' wordt toegepast op de wetenschap over moderne Joodse gemeenschappen in het Midden-Oosten in engere zin, is het doel van deze conferentie om breed na te denken over de implicaties van deze 'wending' voor het vakgebied van de Joodse studies.

De keynote lezing zal gegeven worden door dr. [Yair Wallach](#) (SOAS), over: "The Arab Ashkenazi: Rethinking Jewish migration from Europe to the Middle East".

Het programma voorziet verder in sessies over: "Jewish migration and (colonial) networks in and beyond North Africa and the Middle East", "Religious diversity and Muslim-Jewish relations", "The Middle Eastern turn and orientalism" en "Jews in the Netherlands: integration and citizenship". De voertaal van de conferentie is Engels.

Voor de volledig programma zie [hier](#). Inschrijving kan via dit [formulier](#).

De conferentie wordt georganiseerd door dr. Lucia Admiraal, dr. Arjen Bakker en dr. Sasha Goldstein-Sabbah.

Call for Papers for Conference (in English) The Medieval Afterlife of Hellenistic Judaism in Western Europe

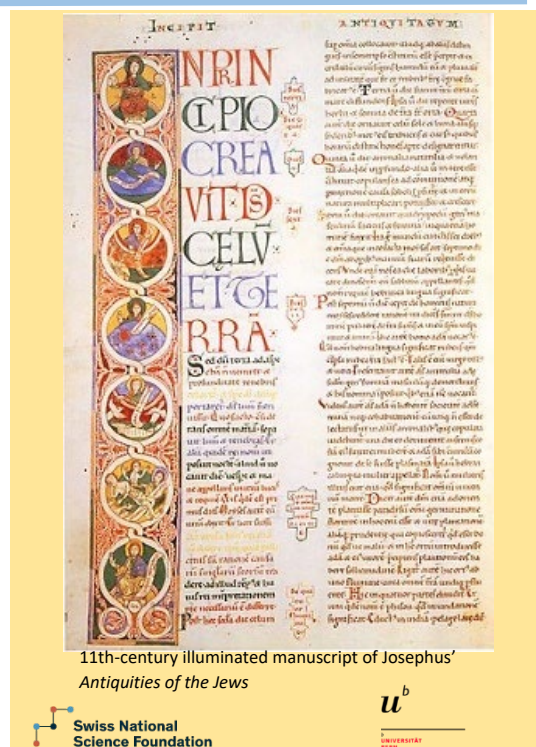
A conference organized by the SNSF project *Lege Josephum! Ways of Reading Josephus in the Latin Middle Ages* (www.legejosephum.unibe.ch)

Wed. 15th March - Fri. 17th March 2023

From a modern perspective, Hellenistic Judaism sits at the crossroads of Classical Greek and biblical thought. The tracks it laid down were especially formative for Christianity, shaping its historiography, apologetics, theology, and philosophy. After late antiquity, most Christian and Jewish scholars in western Europe no longer knew Greek, yet Hellenistic Judaism continued to loom large in the consciousness of both communities. This conference looks at the reception of Hellenistic Jewish texts – as well as ideas about Hellenistic Jews – in the Jewish and Christian Middle Ages in western Europe between ca. 500 and 1700 CE. It particularly aims to examine how some of the influential figures of Hellenistic Judaism were used to create identity and draw boundaries by their later readers. Who copied, translated, and adapted Greco-Jewish texts, and which communities let them sink into oblivion? Who claimed Hellenistic Jews as 'our ancestors' and who used them to illustrate theological error? How were Hellenistic Jewish texts read alongside various biblical canons – and how were they put in relation to one another? In short, how did Hellenistic Jewish texts and authors serve the construction and development of the medieval West and its shifting religious identities?

This conference considers Greco-Jewish authors who survived in full Latin translation (like Josephus) alongside those who reached the Latin world in excerpts and citations (Artapanus, Aristobulus, Philo, the Letter of Aristeas), as well as the reception of the Greek-Jewish Scriptures or Septuagint. It looks at Hellenistic Jewish texts which wound up in the Christian Old and New Testaments (Wisdom of Solomon, the Books of Maccabees), and Greek-speaking Jews who were (mis-)identified as authors of parts of Christian Bibles, like Philo (often considered author of Wisdom of Solomon) and Josephus (to whom several books of Maccabees were ascribed), alongside other Latin texts with origins in Hellenistic Judaism (e.g. Ps-Philo Liber Antiquitatum Biblicarum). It also welcomes proposals which put the afterlife of Hellenistic Judaism in comparative perspective by drawing parallels with the afterlife of pagan and Christian writers.

For more information over this call for papers please contact Anthony Ellis: Anthony.Ellis@kps.unibe.ch.

11th-century illuminated manuscript of Josephus'

Antiquities of the Jews

Swiss National
Science Foundation

u
UNIVERSITÄT
BERN

Boekpresentatie

Overcoming Dichotomies: een nog niet voltooid gesprek

Op vrijdag 23 september presenteerden Albertina Oegema, Jonathan Pater en Martijn Stoutjesdijk hun bundel *Overcoming Dichotomies: Parables, Fables and Similes in the Graeco-Roman World* aan de PThU te Amsterdam. In de bundel – een publicatie vanuit het Utrechtse parabelproject – verkennen classici, nieuwtestamentici en judaïci de grenzen tussen de aanpalende genres van parabel, fabel en analogie, aan de hand van concrete verhalen. Tijdens de boekpresentatie, die als ondertitel “Continuing the Conversation” had meegekregen, gaven vier respondenten uit verschillende velden een korte reactie op de bundel. Judaïcus Eric Ottenheim benadrukte onder meer de regionale context van genres en het belang van handelsnetwerken bij de invloed van fabels op parabels: “With pots and pans come stories and ideas.” De classicus Gerard Boter merkte onder andere op dat categoriseren geen doel op zichzelf moet zijn, maar dat het gaat om de vraag “how a given genre works in its context.” Nieuwtestamentica Caroline Vander Stichele drong er in haar bijdrage op aan de conversatie te verbreden naar de manier waarop fabels en parabels gerecipieerd zijn in andere tijden, plaatsen en media. Tot slot presenteerde fabel-expert Justin David Strong een mogelijk vervolg op het boekproject van Oegema, Stoutjesdijk en Pater, namelijk het in Mainz gesitueerde project: “The Ancient Fable Tradition and Early Christian Writings.” Duidelijk werd dat de discussie die door de bundel op de wetenschappelijke agenda is gezet voorlopig niet voltooid zal zijn.

Foto: Albertina Oegema reikt het eerste boekexemplaar uit aan Eric Ottenheim, leider van het onderzoeksproject “Parables and the Partings of the Ways”

***The Bible and Women, An Encyclopaedia of Exegesis and Cultural History, Volume 4.2: Rabbinic Literature*, edited by Tal Ilan, Lorena Miralles-Maciá, and Ronit Nikolsky (Various publishers: 2022).**

Dit bundel is voortgekomen uit een internationale conferentie die in 2017 werd gehouden aan de Freie Universität Berlin, onder de titel "Reception of Biblical Women and Gender in Rabbinic Literature". De bundel werd opgezet en geredigeerd door

Tal Ilan (Freie Universität Berlin, Duitsland), Lorena Miralles-Maciá (Universidad de Granada, Spanje) en Ronit Nikolsky (Universiteit van Groningen, Nederland). De 15 artikelen en de inleiding bestuderen verschillende aspecten van de representatie van Bijbelse vrouwen in de rabbijnse literatuur, en wel gedurende verschillende perioden (Tannaïtische, Amoraïsche en Byzantijnse periodes), diverse genres (halacha, aggadah of Piyut) en locaties (Eretz Israel vs. Babylonië). Om maar een paar artikelen te noemen: Tal Ilan bestudeert vrouwen die de Bijbel citeren in rabbijnse literatuur; Yuval Blankovsky bestudeert hoe de rabbijnen Bijbelse verleidelijke vrouwen vertegenwoordigen; Cecilia

Haendler vergelijkt de representatie van vrouwen in de Misjna en de Tosefta; Moshe Lavee praat over verloren midrasj traditie, waarvan de sporen te vinden zijn in Genizah-fragmenten; en de drie redacteurs bespreken in de inleiding hoe Miriam, de zus van Mozes en Aäron, wordt weergegeven in de verschillende perioden, genres en locaties van de rabbijnse literatuur.

Het boek maakt deel uit van een groot Europees project: [The Bible and Women: An Encyclopaedia of Exegesis and Cultural History](#), geleid door (in alfabetische volgorde) Mary Ann Beavis (Saskatoon, Saskat-

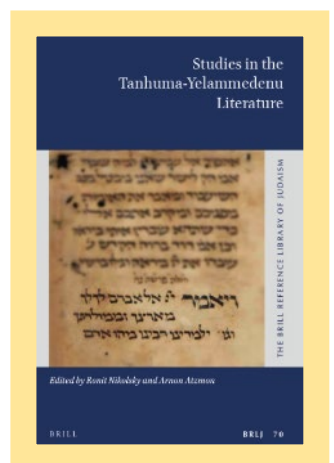
chewan, Canada), Irmtraud Fischer (Graz, Oostenrijk), Mercedes Navarro (Madrid, Spanje), Adriana Valerio (Napoli, Italië). De encyclopedie presenteert wetenschappelijke artikelen die zich richten op Bijbelse vrouwen en hun ontvangst in de cultuur van de Bijbel zelf tot en met hedendaagse culturen. De eerste delen van dit project verschenen in 2010 en meer zijn al gepland. Het Europese karakter van het project blijkt uit het feit dat het tegelijkertijd in meer dan één taal verschijnt. Deze bundel over rabbijnse literatuur verscheen dan ook in het Duits, Spaans en Engels.

***Studies in Tanhuma-Yelammedenu Literature*, edited by Ronit Nikolsky and Arnon Atzmon (Leiden and New York: Brill 2022).**

De Tanhuma-Yelammedenu-literatuur genoot lang een slechte reputatie binnen Joodse Studies. Dit had te maken met het illusoire karakter ervan: er is geen laatan-tieke verzameling Tanhuma-Yelammedenu-literatuur bekend en dit maakt de Tanhuma-Yelammedenu-literatuur tot een open corpus met voorsnog onbekende grenzen. Het is zeer gefragmenteerd en de tradities zijn zowel geografisch als chronologisch verspreid geraakt in composities en manuscripten. Sommige geleerden dachten zelfs dat de Tanhuma-Yelammedenu-literatuur van een lager literair niveau was in vergelijking met andere, meer geaccepteerde Amorese Midrashim. Het resultaat was dat slechts een handvol wetenschappers jarenlang aan dit prachtige corpus heeft gewerkt.

De Tanhuma-Yelammedenu is echter niet alleen een zeer interessant corpus, het illustreert ook de overgang tussen gevestigde rabbijnse tradities die door de redactors van Tanhuma-Yelammedenu werden benut, en de Joodse gemeenschappen die de ontvangers waren van deze tradities. Dat raakt ook aan de relatie tussen de beit-midrasj academie en de synagoge, aangezien die laatste het milieu is waarvoor de Tanhuma-Yelammedenu-literatuur oorspronkelijk was bedoeld. Deze literatuur is, tenslotte, fascinerend in haar artistiek literaire bewerking van het midrasj-materiaal tot goed geconstrueerde en betekenisvolle nieuwe *drashot*.

De huidige bundel beoogt de schaarste in het onderzoek naar Tanhuma-Yelammedenu-literatuur op te vullen en de groeiende academische belangstelling ervoor weer te geven. Het is een verzameling artikelen van enkele van de meest vooraanstaande geleerden van midrasj en rabbijnse literatuur, die de huidige methodologische benaderingen van de studie van rabbijnse literatuur in het algemeen en Tanhuma-Yelammedenu-literatuur in het bijzonder weerspiegelen.

Nieuw promotieonderzoek:

Joodse humanitaire hulpverlening in de Republiek tijdens buitenlandse vervolgingen, 1600-1750

Gerrit Adriaenszoon Berckheyde, Gezicht op de Grote en Portugese Synagoge te Amsterdam, 1675-1680. Collectie Joods Museum M011075.

door Hans Wallage

Promotor: prof. dr. Geert Janssen (Vroegmoderne geschiedenis, UvA), copromotor: prof. dr. Irene Zwiep (Hebreeuwse, Aramese en Syrische talen en culturen, UvA)

Hoe valt te verklaren dat Joodse gemeenschappen en autoriteiten in de Republiek gezamenlijk hulp boden aan vervolgde Joden? Deze studie gaat over de Joodse hulpverlening in de Republiek tijdens buitenlandse vervolgingen van geloofsgenoten. Het onderzoek richt zich op enkele belangrijke vroegmoderne ontwikkelingen in de netwerken en vormen van Joodse hulpverlening in Amsterdam, en kijkt in het bijzonder naar het ontstaan van nieuwe lobbyargumenten die werden gebruikt om potentiële 'gevers'

te overtuigen. Het onderzoek laat zien dat de Joden in Amsterdam gedurende de jaren 1600 en 1750 een systeem van hulpverlening ontwikkelden die tijdens vervolgingen van geloofsgenoten in het buitenland niet zelden de lokale en religieuze grenzen van de eigen gemeenschap oversteeg.

Nieuw promotieonderzoek:

Reacties op de plaag in vroegmodern Ashkenaz: pandemieën en vroomheid in Jiddische remedieboeken in de 17-18e eeuw

door Daniella Zaidman-Mauer

Promotoren: prof. dr. Irene Zwiep en prof. dr. Bart Wallet (beide: Hebreeuwse, Aramese en Syrische talen en culturen, UvA)

Reacties naar: d.mauer@uva.nl.

Tijdens de vroegmoderne tijd zorgde de Jiddisch druk industrie voor de verlichting van alle Asjkenazische joden die de Hebreeuwse taalbronnen onvoldoende begrepen. Daaronder waren ook Jiddische *Refue Bikher*. Bij mijn onderzoek van de Jiddische medische boeken komen de twee trefwoorden Refues (Remedies) en Segules (mystieke charmes) vaak samen voor. Juist zoals lichaam en ziel, zijn remedie en vroomheid integraal met elkaar verbonden. Terwijl lichamelijke ziekte voortkomt uit zowel natuurlijke als onnatuurlijke oorzaken, is de ziekte van de ziel geworteld in gebrekkig moreel en religieus gedrag. De vroegmoderne Jood geloofde dat men een dergelijke ziekte moest behandelen door terug te keren naar een leven in overeenstemming met Gods wil, door berouw en gebed. In mijn vooronderzoek van de Jiddische zelfhulp boeken is er een onmiskenbare spanning tussen vroomheid en remedie. De belangrijkste richtlijn in de Jiddische *Refue Bikher* is onvermurwbaar in die zin dat men vooral ziekte moet behandelen door terug te keren naar een leven volgens Gods wil. Aan de hand van een corpus van Jiddische *Refue Bikher* van de 17e en 18e eeuw gedrukt in Amsterdam, en reacties van de Joodse Asjkenazische Gemeente Amsterdam (Hoogduitse Synagoge) zal ik proberen vast te stellen hoe de sfeer van vroomheid met het medische en wetenschappelijke domein kruiste en ook hun impact op de Joodse gemeenschap.

Moderne remedieboek in het Hebreeuws, ca. 1950. Gross Family Collection No. B.1894.

Een blik terug op...

De 18e World Congress of Jewish Studies

door Eric Ottenheijm

Tijdens de 18e World Congress of Jewish Studies, van 8 tot 11 augustus, was ook een Nederlandse delegatie aanwezig. Onder de ruim 1600 papers in 400 sessies en ruim 2600 deelnemers was dit jaar echter een wat bescheidener aantal van Nederlandse collegae. Daaronder wel weer vertrouwde gezichten van het NGJS.

Bij de officiële opening bleek het politieke en culturele belang van de WCJS uit de aanwezigheid van president Yitzhak Herzog. Die hield een korte maar indrukwekkende toespraak over het belang van een brede en multidisciplinaire studie van jodendom, zowel voor de staat Israël als voor de Diaspora.

De academische elite werd belichaamd door prof. Moshe Idel (foto), met een uit het hoofd gehouden toespraak over ontwikkelingen in het vakgebied sinds de negentiende-eeuwse Wissenschaft des Judentums en haar voortzetting in de Hebrew University vanaf 1925.

De president van de EAJS, prof. Elisabeth Hollender, vestigde de aandacht op de vaak geïsoleerde positie van Joodse studies aan Universiteiten in Europa, en nodigde de deelnemers uit voor de komende EAJS conferentie in Frankfurt, 16-20 juli 2023.

De avond werd opgeluisterd door een Jeruzalems muziekensemble met prachtige, Italiaans Sefardische muziek (foto). Daaronder een verrassende vocale presentie in de gestalte van een Franciscaanse monnik. "Look at that Buddhist monk over there!," hoorde ik achter me iemand mompelen tegen zijn collega.... Er waren die week ook sessies over interreligieuze dialoog, onder meer met de ook in Nederland bekende Rabbijn Irving "Yitz" Greenberg, maar de mompelende collega nam duidelijk niet deel aan dat onderdeel van Joodse Studies.

Vanuit het bestuur...

Het bestuur wenst u allen een gezond, goed en zoet nieuwjaar toe!

Allereerst is er het heuglijke nieuws dat de definitieve versie van het rapport Stand van zaken Joodse Studies in Nederland 2008-2021 binnengekomen is, geschreven door Leo Mock, Martijn Stoutjesdijk en Lieve Teugels. Het bestuur bereidt een bijeenkomst voor om het rapport met de leden te bespreken. We overwegen dit te combineren met een tweede discussie, namelijk over Joodse Studies: negatieve beeldvorming, politisering, en een veilige studie- en werkomgeving. Nader bericht volgt.

Verder beveel ik graag de komende NGJS-conferentie aan, waarover elders in deze nieuwsbrief uitgebreid bericht wordt. Het bestuur bedankt alvast de drie Groningse organisatoren van deze conferentie: Lucia Admiraal, Arjen Bakker en Sasha Goldstein-Sabbah. We zijn inmiddels op zoek naar een partner voor de organisatie van deze jaarlijkse conferentie in 2023.

Namens het NGJS-bestuur, Jan Willem van Henten, Voorzitter NGJS

Algemene nieuws, calls for papers en vacatures

Oratie Bart Wallet. Woensdag de 26e oktober 2022, om 16.30 uur, zal dr. Bart T. Wallet, vanwege de Stichting Menasseh ben Israel Instituut benoemd tot Hoogleraar Joodse studies: vroegmoderne en moderne geschiedenis, in het bijzonder in Amsterdam, in de Faculteit der Geesteswetenschappen, zijn hoogleraarsambt openlijk aanvaarden door het uitspreken van een rede, getiteld: *'De lucht van Amsterdam maakt wijs'*. *Grondlijnen voor een kritische joodse stadsgeschiedenis*. Meer informatie: <https://www.uva.nl/content/evenementen/2022/10/de-lucht-van-amsterdam-maakt-wijs.html?origin=7XoSzB0JSqJd5FDJBTfwQ>

Boekpresentatie over het leven en werk van rabbijn Samuel Hirsch, de eerste opperrabbin van Luxemburg. De presentatie van het bundel *Samuel Hirsch: Philosopher of Religion, Advocate of Emancipation and Radical Reformer*, geredigeerd door Judith Frishman en Thorsten Fuchshuber (De Gruyter, 2022) zal op 3 november 2022, om 18.00 uur, aan de Universit  du Luxemburg (Campus Belval, Maison des Sciences Humaines) plaatsvinden. Op het programma staan lezingen door Prof. Dr. Norbert Franz, Dr. Renée Wagener, Dr. Thorsten Fuchshuber en Prof. Dr. Judith Frishman. Moderatie: Prof. Dr. Sonja Kmec, Universit  du Luxemburg. Aanmelding : Alice Meroz, Project manager, De Gruyter: alice.meroz@degruyter.com.

De 12de congres van de European Association for Jewish Studies (EJS) zal op 16-20 juli 2023 in Frankfurt plaatsvinden. Het thema dit jaar is "Branching Out: Diversity of Jewish Studies". Het congres is bedoeld om: "de diversiteit te laten zien die een integraal onderdeel is van Joodse Studies: onderzoeksthema's die variëren van de Bijbel en oude geschiedenis tot het hedendaagse Joodse denken en cultuur, een veelheid aan verschillende bronnen van over de hele wereld, methoden en benaderingen uit de archeologie tot digitale geesteswetenschappen, en een breed scala aan interdisciplinaire netwerken en onderzoeksbenaderingen."

De Call for Papers staat nu open: <http://eajs-2023.eu>, en papers kunnen tot **31 december 2022** ingediend worden.

Joods nieuwjaar 5783

Shana Tova ve-Chatima tova